

Перші школи на території нинішнього Вільнянського району в 2-ій половині XIX ст., на початку XX ст.

1. 18.05.1872р. – Новотроїцька школа (128 учнів)
2. 1872р. – Михайлівське народне училище (12-15 учнів) (тобто початкова школа, яка у 1904р. реорганізована у Михайлівську 4-х річну трудову школу).
3. 1872р. Андріївська школа (338 учнів, 4 групи, через 5 років 63 учня, навчальний рік триває 114 днів).
4. 1882р. – Новогупалівська школа (4 роки навчання, 4 групи).
5. 1884р. – Петро-Свистунівська школа.
6. 1885р. – Михайло-Лукашівська початкова школа (1 кімната 60м², висота 3 м, перша вчителька – Слоновська, зарплата 50руб.; 61 учень з них 9 дівчаток). З 1887р. – директор Борецько Василь Митрофанович, з 1901р. – нова земська школа.
7. 1890р. – Мироліувська початкова школа. З 1895р. – Бальзам Пелагея Свиридівна, харчування, дитсадок.
8. 1894р. – Дніпровська школа.
9. 1894р. – Софіївське дворічне училище для підготовки майстрів і молодших конторщиків для заводу сільгоспмашин Классена-Нейфельдта і Лозово-Севастопольської залізниці.
10. 1896р. – Софіївська заводська школа грамоти. але учнів було дуже мало, тому і училище і школа незабаром закриваються. На початку XX ст. серед простого населення Софіївки було 6 грамотних чоловіків і жодної грамотної жінки.
11. 1897р. – Тернавська школа.
12. 1901р. – нова земська школа у с. Михайло-Лукашеве.
13. 1909р. – Микільська земська школа.
14. 1911р. – Максимівська земська школа (не було вчителів, навчання тривало кілька тижнів. З 1914р. – у школі 4 класи і 50 учнів).
15. 1912р. – Новогупалівська земська школа.
16. 1906р. Петро-Михайлівська школа.
17. 1909р. – Любимівська школа.
18. 1910р. – Андріївська школа (поновила заняття у новому приміщенні).
19. 1914р. – Василевська школа (нині Васильківська).

Розвиток освіти в період 1917-1945 років

В період з 1917 по 1945рр. Україна пережила великі політичні і суспільні події, які мали вплив і на освіту:

- революційні події 1917 року, які призвели до зміни суспільного ладу;
- невдалі спроби України стати незалежною державою;
- громадянська війна, яка частково захопила і територію нашого району. Тут діяли час від часу загони армії Нестора Махна.
- утворення Союзу Радянських Соціалістичних республік, в якому Україна остаточно втратила свою незалежність, ставши однією з п'ятнадцяти республік;
- голодомори 1921 та 1933 років;
- розподіл землі між селянами та послідувача колективізація, які привели до утворення нових сіл на території нашого району (Матвіївна, Спасівка, Солоне, Уральське і інші).
- індустріалізація країни, в результаті якої Запоріжжя стає великим індустріальним центром. Тут збудовано знаменитий Дніпрогес, великі металургійні заводи (Запоріжсталь, титано-магнієвий і інші). На новобудови і заводи прибуває багато робітників з України, але в основному із Росії. Населення Запоріжжя різко збільшується, мовою спілкування стає російська мова. Українська мова вживається лише в побуті. Одночасово розвивається місцева індустрія у Червоноармійську. Збільшується число робітників заводу ім. Шевченка та інших підприємств. Але сюди переселяються люди здебільшого із навколишніх сіл, тому мовою спілкування залишається українська мова.
- друга світова війна.

Все це відбулося за неповних 28 років, власне за життя одного покоління. Для інших країн цих подій вистачило б на ціле сторіччя.

Революційні події 1917 року повернули в українські школи рідну мову. Ось як описує ці події їх учасник, мешканець села Новогупалівка Вільнянського району Молодик М.С. у своїй “Книзі життя”: “Після 12 лютого 1917 року докотилася до нашого села (як грім на голову), звістка, що в Петрограді скинуто царя, сталася революція й настала для всіх воля.

22 лютого наш учитель приніс у клас нові підручники і роздав нам, а старі відібрав. До цього часу навчання по всіх школах велося на російській мові, про українську мову та Україну ми на селі нічого не знали, вважали себе малоросами, тобто росіянами. Вчитель пояснив нам, що тепер навчання буде проводитися тільки українською мовою, розповів про те, що ми – українці і коротко оповів про історію України, про її письменників і про українські книжки, що їх заборонялось видавати. Ми бистро опанували українську абетку і без всяких труднощів почали читати українські книжки. Мова була нам знайома, бо ми нею говорили, так що перехід до навчання українською мовою не мав для нас ніяких труднощів”...

Після революційних подій 1917 року були закриті всі типи духовної школи. До вищої школи вступали учні після 7 класів гімназії або реальної школи. У м. Олександрівськ були чоловіча і жіноча гімназії і одне технічне училище. Нині це приміщення Запорізького національного та Запорізького національно технічного університетів. Початкова освіта стала обов'язковою і безоплатною. Батьки зобов'язані були вчити дітей до того часу в школі, доки вони не закінчать чотири класи трудової школи. Але в житті обов'язковість початкової освіти не витримувалась. Шкільних приміщень і вчителів не вистачало. Тому діти службовців, людей вільних професій і заможних громадян могли вчитись у школі лише тоді, коли в ній були вільні місця. Діти часто покидали школу із різних причин. Із 100 учнів щороку без поважних причин припиняли навчатись приблизно 15 чоловік. Більше половини шкіл були не чотирирічними, а трьох – і навіть дворічними. Отже діти в них отримували неповну початкову освіту. Кількість неписьменних, яка сягала 70%, зменшувалась дуже поступово, лише в 1932 році можна було говорити про ліквідацію неписьменності.

В тридцятих роках у містах відкриваються фабрично-заводські семирічки, у селах – семирічні школи селянської молоді.

Після перемоги революції в 1917р. в Україні, і в Олександрівському повіті також активно починає працювати товариство “Просвіта”, яка організовує школи ліквідації неписьменності серед дорослих, лекційні комісії, сільські будинки, (сільбуди) та хати-читальні. У 1918р. організація “Просвіта” закривається, а робота сільбудів та хат-читалень переходить під керівництво радянської влади. Ось як про це говориться в протоколі №1 засідання Райграмчека Михайло-Лукашівського району від 18 лютого 1924р. (Це була частина нинішнього Вільнянського району):

Постановили: “вторично підтвердить распоряжение по сельбудам и хатам-читальням, предложитъ всем председателям сельских советов в недельный срок выявить неграмотных и малограмотных от 18 до 40 лет на предмет привлечения в Ликбези... предложитъ председателям сельских советов каждому под личную ответственность наладить работу в этой области путём морального воздействия, агитации, показательных судов. О ходе работ в области Ликбезов давать регулярные сводки Райграмчека 2 раза в месяц и первого числа”.

Поряд із ліквідацією неписьменності розвивалась нормальна шкільна освіта на території району. В подальшому ці два напрямки злились в один і школи лікнепу об'єднались з трудовими школами.

Станом на лютий 1922р. у Михайло-Лукашівській волості виявлено 1391 чоловік неграмотних серед населення віком від 14 до 80 років, всього на території нинішнього Вільнянського району виявлено 1778 неписьменних, з них у Софіївській сільраді 96 чол., Новогупалівській 118, Максимівській 169, Михайлівській 183.

Крім того були не письменні підлітки (10-18 років) яких не віддавали батьки до школи через нестачу робочих рук вдома, браком одягу, шкільного приладдя. Для них створюються школи підлітків; їх залучають

до навчання у фабрично-заводських училищах, школах сільської ради, робітфаках. Наприклад, у 1927р. в Михайло-Лукашево відкрилась "Школа підлітків", в якій навчались 19 чол. Школи лікнепу були створені в хуторах Юр'ївській Микольській (нині Московській) сільради, Чубарівка Петро-Михайлівської сільради, Бузенуватий Максимівської сільради (школа підлітків), Привільний Максимівської сільради (школа підлітків), Петровський Софіївської сільради, Андріївський Софіївської сільради, Богданівка Максимівської сільради, у селах Максимівка та Новогупалівка.

В цей же час закриваються церковно-парафіяльні школи, початкові народні училища та території Софіївського району, замість них організовуються чотирьохрічні трудові школи, семирічні трудові школи. У Софіївському районі лише в самій Софіївці була семирічна трудова школа та в с. Значково – єдина трудова школа, у селах же існували лише чотирьохрічні школи з сільськогосподарським ухилом. Ось на цьому фото ви бачите учнів Софіївської трудової школи під час екскурсії та Дніпровські пороги у 1925р.

Для вчителів створюються коротко- та довгострокові вчительські курси. Їх поділяють на дві групи: предметники, що викладають окремий предмет і спеціалізуються за ним і груповики, які викладають усі предмети. У 1927 році в нашому районі працювало 78 груповиків і жодного предметника, що впливало негативно на рівень знань учнів. Вчителі отримують зарплату, забезпечуються земельними ділянками, квартирами, безкоштовними комунальними послугами.

Для більш ефективної та налагодженої роботи шкіл району в Софіївці створюються райметодбюро при Софіївському РІНО, яке створює педагогічні об'єднання вчителів, проводить райпедконференції. Починається масовий випуск шкільного приладдя та підручників, для дітей незаможних організовуються гарячі обіди.

Працюють Михайло-Лукашівська чотирьохрічна трудова школа, Нововасилівська початкова школа та хата-читальня (для школи віддав тимчасово свою хату селянин Захарченко, а сам із сім'єю мешкав у кухні.) Газета "Красное Запорожье" від 10 липня 1924 р. писала, що для нововідкритої школи і хати-читальні цей селянин і вчитель Котелевський за свої кошти передплатили декілька газет.

У 1926р. в Михайло-Лукашево відкрито семирічну трудову школу, в якій навчається 321 учень. У 1939р. вона реорганізується у середню, в ній працює 12 вчителів.

У 1930р. в селі відкрився вечірній комуністичний університет, в якому навчалось 100 чоловік дорослого населення. Тут вчилися на тракториста, водія, керувати господарством, отримувати початкові знання з ветеринарії, зоотехнії, бухгалтерії.

У 1926р. в с. Привільному була відкрита в будинку Мілютенка 4-річна трудова школа, а в 30-х роках побудовано приміщення нової школи, на сьогодні воно ще використовується, в ньому знаходиться шкільна бібліотека, музей, комп'ютерний клас.

Вільно андріївська школа була заснована в 1932 році, майже одночасно із створенням підсобного господарства “Андріївка” Запорізького моторобудівного заводу. Спочатку школа розміщувалась у сільській хаті, потім у двох кімнатах бараку, в якому розміщались їдальня дитсадок, склад, пекарня, конюшня.

Матвіївська (Безименська) школа розвинулась із початкової трудової школи та школи лікнепу у 1926р; яка розміщувалась у хаті селянина Белецького П.С. У 1936р. було збудоване нове приміщення школи і вона була реорганізована у семирічну. В 1940р. у ній уже навчалось 190 дітей, працювало 8 вчителів.

Тернівська початкова школа, відкрита у 1897р., була реорганізована у 1917р. в трудову школу ім. Т.Г. Шевченка. Вона знаходилась у колишньому маєтку поміщика Протопова І.А. У 1927р. школа вже мала звання “зразкової” і 19 учнів-випускників. На початку 30-х років була реорганізована у семирічну.

У 1923р. починає свою діяльність Першозванівська початкова трудова школа. Ми маємо фотографію учнів цієї школи року.

Відкрита у 1911році Максимівська початкова школа у 1930р. стає семирічною і до 1940р. випускає 3 покоління учнів.

У 1926р. відкривається Крутоярська початкова трудова школа, у 1924р. в будинку селянина Матюхи В.Ф. відкривається Благовіщенська початкова трудова школа.

З 1896р. почала діяти Михайлівська початкова школа, яка в 1904 р. реорганізована у Михайлівську трудову початкову. Заняття у ній проводились у дві зміни, навчалось біля 130 учнів.

Заснована у 1833р. у с. Московка (колонія №8)школа для дітей німців-колоністів, стала у 1917р. Московською німецькою трудовою школою імені рози Люксембург і лише у 1941р. навчання в ній було переведено на українську мову, завідуючим призначено Сердюка М.М. Після 1951р. в школу перевели дітей з Микольської, Благовіщенської початкових шкіл, які закрили.

На території Московської сільради до 1928р. існувала Світлянська початкова школа, яка потім стала семирічною, і до якої влилась пізніше Райчанська восьмирічна школа.

У Новогупалівці працювала земська початкова школа, яка після 1917р. називалась трудова початкова школа, з 1924р. в селі були відкриті хати-читальні.

В період з 1917р. по 1941р. на території Софіївського району діяли (за свідченням архівів) такі школи:

1. Антонівська трудова школа – 1884р.
2. Дніпровська трудова школа – 1889р.
3. Дубівська трудова школа – 1890р.
4. Миролубівська трудова школа – 1891р.
5. Андріївська трудова школа ім. Т.Г. Шевченка – 1895р.
6. Новомиргородівська трудова школа – 1903р.
7. Петро-Михайлівська – 1906р

8. Любомирівська трудова школа – 1906р.
9. Андріївська трудова школа (ім. Жовтневої революції) – 1910р.
- 10.Нововасилівська трудова школа М-Лукашівської сільради – 1912р.
- 11.Васильєвська трудова школа – 1914р.
- 12.Геленджикська трудова школа – 1920р.
- 13.Значківська єдина трудова школа (семирічна) – 1920р.
- 14.Новогеоргіївська трудова школа Михайлівської с/р. – 1921р.
- 15.Скелеватська трудова школа – 1924р.
- 16.Новоукраїнська трудова школа – 1924р.
- 17.Новотроїцька трудова школа – 1924р.
- 18.Вознесенська трудова школа Тернавської с/р. – 1925р.
- 19.Зеленівська трудова школа – 1925р.
- 20.Шевченківська трудова школа – 1925р.
- 21.Новоселівська трудова школа – 1925р.
- 22.Богатирівська трудова школа – 1925р.
- 23.Любимівська трудова школа – 1925р.
- 24.Трудолюбівська трудова школа – 1925р.
- 25.Червоно-Промінева трудова школа Микольської с/р.- 1925р.
- 26.Новософіївська трудова школа – 1925р.

Отже, на території Софіївського району в період з 1917 по 1941р.р. в сільській місцевості діяла 41 школа. більша частина яких була заснована в двадцятих роках 20-го й в період активної боротьби з неграмотністю.

У Софіївці, теперішньому районному центрі, з кінця 1917р. працювали 2 початкові школи – залізнична та сільська трудова школа. Залізнична школа була незабаром перепрофільована у фабричне училище при заводі Классена-Нейфельда, а сільська трудова школа у 1919р. була реорганізована у семирічну трудову школу ім. Луначарського, в якій навчалося 120 учнів у 2 зміни. Школа була розташована у 2-х будинках і займала по 2 кімнати в кожній із них. Викладали 8 вчителів. Школа мала власного охоронця – грамотну жінку Зіміну. Завідуючою школи був Іванів М.М., він мав вищу освіту, а всі інші вчителі – середню педагогічну. В 1940р. вперше відкрила свої двері сучасна ЗОШ №1, тоді просто середня школа. В цей час, в обох школах навчалося 740 учнів і працювало 35 вчителів. Пізніше школа ім. Луначарського перетворилась у середню школу №2. А свій номер 1 школа отримала тому, що вона була на той час найбільшою шкільною будівлею, до того ж двоповерховою і цегляною. В школі була свою котельня, оформлені кабінети, бібліотека і квартира директора школи. Поряд із шкільною будівлею був зведений жилий будинок для вчителів (зараз там знаходяться музична школа і відділ освіти). Але даних про те, що цей будинок використовувався за призначенням, немає. По війні тут розміщалися райком компартії і виконком районної ради.

Влітку 1941 року всі 12 випускників СШ №1 після випускного вечора пішли на фронт.

Всього в Софіївському районі працювало за архівними даними 43 школи на 1941 рік. Після ліквідації неграмотності школи лікнепу зливаються із звичайними школами, а бази хат-читалень утворюються бібліотеки або клуби. Цілком можливо, що шкіл було більше, не збереглися архівні дані про Уральську, Купріянівську, Попівську, Терсянську і інші школи. Отже, питання це вимагає ще дослідження.

У с. Любомирівка працює дитячий будинок де навчаються і виховуються діти-сироти. Районна газета “Зоря комуни” відмічала високу успішність вихованців дит. будинку і розповідала про роботу багатьох гуртків у ньому. Найкраща успішність серед шкіл у 1941р., як зазначав у своїй доповіді завідуючий відділом освіти Іллічевський, мали учні Терсянської школи.

Через брак шкільних приміщень навчання в багатьох школах відбувається у 2-3 зміни, під школи використовуються помешкання “куркулів” та панські маєтки. Більшовицька влада бере на себе забезпечення учнів безкоштовних класів безкоштовними сніданками, взуттям та одягом. Проте ця постанова виконується далеко не скрізь. Фактично заняття в школі тривали 6 місяців, останній час припадав на канікули. В сільських школах учні повинні були працювати в колгоспах, до програми трудової школи входить військове виховання дітей. Крім цього учні повинні брати участь у громадсько-політичній роботі, громадсько-політичних святах, у клубних та гурткових організаціях піонерів і комсомольців. Організовується комуністичний дитячий рух: жовтенята, піонери, комсомол. Спочатку у трудових школах відсутні оцінки, домашні завдання, екзамени. Але згодом все повертається до практики дореволюційної школи. Навіть більше: практикуються тілесні покарання “лінійкою”. Іспити проводяться з кожного предмету, кожної чверті на учні складається – характеристика. Злісних порушників дисципліни виключають із школи без права вступу до школи строком від 1 до 3 років. Для покращення успішності і дисципліни в школі запроваджується соціалістичне змагання. З 1930р. на Україні запроваджується обов’язкове початкове навчання.

Кращі вчителі нагороджуються орденами і медалями.

З 1935р. всі школи переходять на російський алфавіт, а з 1938р. в усіх школах вводиться російська мова.

На території нинішнього Вільнянського району в період з 1917 по 1941 рік проводилась велика робота по організації навчання населення як дітей, так і дорослих. На жаль більшість шкіл були початковими. Перша 7-річка з’являється в Софіївці у 1919 році, коли сільська школа молоді була реорганізована у семирічну школу. В 1926 р. 7-річна трудова школа відкривається в с. Михайло-Лукашево, ще дві семирічки відкриваються у 1930р. в селах Тернівка та Максимівка, а в 1936р. – в с. Безименному (Матвіївна). Перші єдині трудові школи або десятирічки виникають у 1925р. в селах Значкове та Микільське (Московська сільрада), в 1940році – в Софіївці, і в 1950 році у Безименному (Матвіївка).

Робоча освіта представлена в районі єдиним закладом – фабрично-заводським училищем при заводі Классена-Нейфельда в Софіївці.

У 1939 році з'їзд більшовиків прийняв постанову про перехід на обов'язкову семирічну освіту, але виконанню цієї постанови завадила війна з фашистською Германією.

Освіта у воєнний період та роки повоєнної відбудови

Освіта у районі розвивалась, були труднощі, але вже в деяких селах будувались приміщення для шкіл, збільшувалась кількість семирічних і середніх шкіл. Війна призупинила цей розвиток. Територія району була окупована в жовтні 1941 року. На фронт пішла більшість вчителів-чоловіків, частина вчителів евакуювалась. Школи були закриті. Практично школи не працювали з початку навчального року. Район знаходився у прифронтовій зоні, тому шкільні приміщення використовувались під госпіталі, військові склади тощо. Фашистську політику відносно освіти на окупованих територіях Гітлер визначив так: “Для не немецкого населения восточных областей не должно быть высших школ. Для него достаточно наличия 4-классной народной школы. Целью обучения в этой народной школе должно быть только: простой счёт, самое большое до 500, умение расписаться, внушение, что божественная заповедь заключается в том, чтоб повиноваться немцам, быть честным, старательным и послушным”.

Окупанти не збирались відновлювати роботу шкіл. Деякі з них були пошкоджені під час боїв. Правда, деякі з шкіл, наприклад Вільно-Андріївська, починали свою роботу, але опалення не було, діти та батьки були зайняті пошуком роботи, житла, харчів, тому заняття відвідували з перебоями і школа закрилась.

Школи відновили свою роботу лише після визволення території району від окупантів. Повністю наш район був звільнений 21 вересня 1943р. а вже 10 жовтня цього ж року почав роботу відділ освіти під керівництвом завідуючого Кушніренка Ф.А. Відкривались школи, відновлювались заняття. Але стан освіти був важким. Під час відступу фашистів війська палили села, знищували всі будівлі, забирали скот, зерно, все, що могли забрати.

Шкільні приміщення були в переважній більшості зруйновані, вчителів майже не було. Більшість із тих, хто пішов на фронт, загинули або стали інвалідами. А хто не був на фронті, шукав собі будь-яку роботу, щоб прогодуватись. Діти не навчались 2 роки, тому кількість учнів виросла. Під школи пристосовували будь-які уцілілі будівлі. Ось як згадують старожили села Максимівка про відновлення занять у школі “Важко було все починати спочатку: не було паперу, книг, ручок, вікна стояли без шибок, а піч топили соломною. Тепла від неї не було, тільки дим виїдав очі.” Але у Максимівці хоч будівля школи була ціла. Такі будівлі можна було полічити на пальцях. Оскільки школи не могли прийняти всіх учнів, то початкові школи відкриваються майже у всіх селах, навіть малих за населенням. Щоб підтримати дітей, для них організовують гаряче харчування при школах. Набір продуктів був дуже обмежений: чорний висівковий хліб, деякі овочі, мука. Не було зовсім жирів і м’яса. Але діти раді і цьому, бо вдома теж голодно.

Писали чорнилом із бузини на газетах, старих книжках або дуже списаних зошитів поміж рядками. Весною і восени до самих морозів до школи ходили босими, одяг був теж будь-який, на клас припадало по 2-3 підручники, книжки і шкільні приладдя носили у пошитих сумках. Взуття найпоширеніше було шиті валянки і чуні (високі саморобні галоші).

Для підлітків, які вже переросли шкільний вік або змушені були працювати, організовувались вечірні школи робітничої молоді. У Вільнянська така школа розташовувалась у двоповерховій будівлі по вулиці Червоноармійській. Для тих, хто хотів швидше отримати професію, працювали ФЗУ (фабрично-заводські училища). Розповсюдженим було також навчання професії у майстра-робітника безпосередньо на робочому місці. У сільських школах поширеним було навчання початкових класів у класах-комплектах. Це коли урок проводиться у двох (1^й і 3^й і 2^й і 4^й класи) або навіть у трьох класах одночасово одним учителем. Майже всі школи працювали у дві зміни. Доріг з твердим покриттям у районі не було, тому біля кожної школи були "обчишалки": стояли відра з водою, щоб можна було помити взуття і лежала купа кураю, щоб перед цим витерти багнюку із взуття. Курай до школи носили самі учні щодня. Іде до школи учень, несе торбу з книгами, чорнилку-невиливайку і кущик кураю. Така картина була звичною.

Початкові школи були майже у кожному селі, а от семирічні і тим більше середні мали лише великі села, такі як Петро-Михайлівка, Матвіївка, Михайло-Лукашево, селище Червоноармійське і інші. В 40-і роки не було ні підвозу, ні пришкільних інтернатів. Тому до школи ходили пішки, інколи по 10 км. Щодня до школи і 10 км. Після школи додому. Заохочувалось ведення підсобного господарства при школах для організації гарячого харчування учнів. Всі роботи по догляду за господарством виконували учні, вчителі та техробітниці.

Навчання у старших класах середньої школи було платним. Від оплати звільнювались діти-сироти і напівсироти, діти із багатодітних сімей.

Для охоплення навчанням всіх дітей потрібні були не лише шкільні будівлі, підручники, зошити, парти, дошки, крейда і багато чого іншого, а й самі вчителі. Держава повертала до роботи в школу тих вчителів, які влаштувались були працювати не за спеціальністю. Було дозволено збільшити педагогічне навантаження більш кваліфікованим вчителям. На заочне навчання у педагогічних вузах, короткострокових курсах, педагогічних технікумах і вчительських інститутах відділи освіти, райкоми комсомолу і райкоми партії направляли юнаків і дівчат, які мали семирічну і середню освіту. Особлива увага приділялась фронтовикам, які через поранення повертались із фронту. Деяких призначали на вчительську роботу без будь-якої попередньої підготовки.

У звільнених від окупації районах вчителів забезпечували житлом в першу чергу. В 1943 році була ухвалена урядова постанова про збільшення зарплати вчителям.

В часи війни було змінено 3 міст навчання. До різних навчальних предметів додатково вводили військово-оборонні теми: до фізики – сучасна військова техніка; до хімії – отруйні речовини та засоби захисту від них; на уроках географії в темі “План та карта” вчили орієнтуванню по карті на місцевості; на уроках російської та іноземних мов – вивчали воєнну термінологію, на уроках літератури – твори сучасних письменників і поетів Симонова “Жди мене”, Твардовського “Василий Тёркин”, М. Рильського “Україні”, О. Довженка “Мати”, статті Еренбурга, і інші твори, які друкувались у газетах. На уроках історії багато уваги стали приділяти героїчній боротьбі радянського народу проти фашистських загарбників.

На початку 1941-1942 н.р. було введено вивчення основ сільського господарства у сільських школах з обов’язковою практикою в колгоспах і радгоспах та виробниче навчання у міських школах із практикою на заводах. Обов’язковим предметом стала “військова справа”, яку викладав військовий керівник.

На початку 1943р. при школах та дитбудинках створювалися учбово-виробничі майстерні, залучали учнів до суспільно-корисної праці. Учнями було зібрано сотні тисяч тонн металобрухту та тисячі тонн лікарських трав.

Великого значення у вихованні дітей за часів війни і в подальші роки набув “тимурівський рух” та шефська допомога лікарням. Тимурівці допомагали інвалідам, самотнім і хворим людям: доглядали дітей, господарство, копали в садах і городах, пололи городи, збирали овочі і фрукти.

Для підвищення рівня навчальної роботи шкіл велике значення мало введення в січні 1944р. 5-ти бального оцінювання успішності учнів, обов’язкового складання випускних іспитів учнями по закінченню початкової, неповної та повної середньої школи та нагородження золотими і срібними медалями учнів-відмінників по закінченню середньої школи.

Після звільнення району шкільна мережа відновлювалась впродовж декількох років. Відбудовувались школи руками вчителів, батьків, учнів і просто жителів села чи селища. Відбудовували понівечені шкільні будівлі, будували нові із саману, з глини і соломи, крівлю робили із дерева з посадок та соломи; підлогу із глини. Замість парт використовували лави та столи. Ось як згадує таке “будівництво” вчителька Геленджицької школи Падалко Марія Мусіївна: “Настало літо. Директор на педраді оголосив наказ про добудову шкільного приміщення, бо існуюче було занадто малим і вчитись доводилось у дві зміни. Голова колгоспу завіз соломі і глину. Оголосили толоку в селі. На другий день рано-вранці разом із сходом сонця на шкільному подвір’ї була вже сила-силенна народу: діти, вчителі, батьки, просто селяни, майже все село прийшло. Робота кипіла: одні носили воду відрами, інші соломі, глину, топтали суміш, робили вальки, ставили риштування, клали вальки, тобто викладали стіни. Таких толок було декілька: три на стіни,

одна на стелю, дві на крівлю. Мазали стани, білили теж разом, разом і долівку топтали. Але це вже робили жінки. Чоловіки майстрували лавки, столи, дошки. Через 2,5 місяці добудова на дві класні кімнати і вчительську була готова". А солом'яну крівлю треба було міняти раз у 2-3 роки. Це теж робили вчителі, техпрацівники, учні, батьки.

На початок жовтня 1943 р. до роботи приступило 59 шкіл. Серед них середніх – 4, неповних середніх 19, початкових – 36.

Багато учнів вибували із школи з самих різних причин: від'їзд з батьками, хвороба, відсутність одягу та взуття, трудові роботи, перехід до інших шкіл, ведення домашнього господарства, пізнє повернення батьків з роботи та інше. Так за 1943-1944 навчальний рік з шкіл району вибуло 1166 учнів.

На зборах робітників та колгоспників вчителі і керівники колгоспів і підприємств постійно ставили питання про відвідування дітьми школи, успішність, поведінку. Вчителі відвідували учнів вдома, вели серед батьків роз'яснювальну роботу. За цей же рік таким чином вони залучили до школи 364 учні.

Йшов час. Продовжувалась відбудова шкіл. Настав 1946 рік. На Україні почався голод, який продовжився і в 1947 році. Цей голод тяжко переживали і мешканці нашого району. Люди помирали від голоду, їх було так багато, що вже хоронили їх без гробів. Особливо важко було взимку: їли мерзлу картоплю, ловили горобців, голубів, хліб пекли із чорни зерен кураю, висівок. А влітку варили борщ із кропиви, щариці, лободи, ловили ховрахів. Та все ж школи не припиняли роботу. Дітей годували в школі гарячим варевом, тим, чим могли забезпечити сільські ради. Як згадує Падалко М.Я. "На великій перерві щодня ми, молоді вчителі, йшли до їдальні й кип'ятили воду у великому котлі. Директор школи видавав нам "пайок" по 200 гр. суміші із висівок, макухи, якогось меленого зерна на кожного учня і вчителя. Ми засипали суміш у воду, солили і варили її 10-15 хвилин. Тоді роздавали це варево дітям і вчителям у миски. Чергові мили потому посуд. У святкові дні пайок збільшувався. До варева інколи додавали пайку чорного хліба. Було це у 1946 році в селі Миролюбівка."

У 1946 році районна газета писала про відбудову Грознівської початкової школи і про те, що громадськість Червоноармійська закликала за свої кошти середню школу райцентру. Для шкіл району було виготовлено 50 і відремонтовано 886 парт. Гарно підготувалася до початку навчального року Любомирівська неповна середня школа (директор Рибалко), Новогуполівська неповна середня школа (директор Красніцька), Михайло-Лукашівська неповна середня школа (директор Коваль), Аграфенівська початкова школа (завідуючий Мороз).

Перед вами підручники, за якими вчилися учні повоєнних років, прилади, якими користувалися на уроках фізики.

Ось атестат, який одержала в 1941 році випускниця Червоноармійської середньої школи (нині СШ №1) Тонконог Ганна Іларіонівна.

Держава намагалась побороти дефіцит підручників, олівців, ручок, зошитів, інших шкільних приладь. Навіть центральне радіомовлення повідомляло як про велике досягнення легкої промисловості, про кількість виготовленого шкільного приладдя.

У Червоноармійську виникла необхідність розвитку та побудови нових шкіл. Наприклад ще в 1947 році школа №2 була початковою, в 1950 стала семирічною, а вже в кінці 50-х – середньою.

Ось на цих фотографіях ви бачите колектив Червоноармійської школи №2 як початкової, неповної середньої, а на цьому стенді – середньої.

Розвиток освіти у 50^{их} - 80^{их} роках 20го століття

Період 50^х – 80^х років був багатим на політичні події, що вплинули на розвиток всієї країни – величезного Радянського Союзу, і звичайно ж освіти. Це “Хрущовська відлига”, “Брежнєвський застій”, “Горбачовська перебудова”. У грудні 1958 року у Радянському Союзі, а у квітні 1959 року – в Україні були прийняті закони про обов’язкове восьмирічне навчання, перетворення 10-ти річних середніх шкіл у 11-ти річні, введення обов’язкової допрофесійної підготовки, зміну мовного режиму, відміну плати за навчання у старших класах. Зміна мовного режиму відкрила шлях до русифікації освіти. Заохочувалось відкриття російськомовних шкіл, вчителям російської мови оплачувалось 15% до зарплати. Не оминув цей процес і Вільнянський район, у якому чотири школи стали російськомовними: СШ №4, СШ№3, Матвіївська та Вільнянська школи-інтернати.

Потребувала удосконалення мережа закладів освіти району, було надто багато початкових шкіл. Це пояснювалось тим, що у нашому районі, як в жодному із районів області нараховувалась велика кількість малих сіл і майже в кожному з них була школа. Але почалось укрупнення колгоспів і радгоспів, в зв’язку з цим селяни переселялись у центральні садиби господарств, малі села зникали. Початкові школи треба було закривати, а добудовувати або будувати нові восьмирічні чи середні школи. Справа ускладнювалась тим, що у районі взагалі не було доріг із твердим покриттям і дітям було важко добиратись до школи.

Центральний комітет компартії і уряд приймають ряд постанов, спрямованих на покращення роботи загальноосвітніх шкіл і умов праці вчителів. Було вирішено розв’язати проблему декількома шляхами:

1. збудувати у центральних садибах господарств типові шкільні приміщення із спортзалами, майстернями, їдальнями, водяним опаленням і зручностями. Державних коштів не вистачало, тому було дозволено колгоспам, радгоспам, заводам, фабрикам виділяти кошти на будівництво дитсадків і шкіл та брати їх на повне або часткове утримання. Кожному підприємству було визначено одну або декілька підшефних шкіл і дитсадків;
2. При новозведених сільських школах збудувати пришкільні інтернати, де повинні були перебувати діти увесь тиждень (тоді був шестиденний навчальний тиждень) і навідуватись додому лише на вихідні дні.
3. Для дітей-сиріт, дітей з неповних сімей і дітей, батьки яких працювали у три зміни і не мали змоги доглядати за ними, збудувати школи-інтернати.
4. Всі сільські господарства забезпечити автобусами для підвозу дітей до школи. Утримання автобуса, плата водіям і вартість поїздки оплачувати за рахунок господарств.

5. Для організації нормального підвозу прокласти мережу доріг з твердим покриттям і з'єднати ними всі села з центральними садибами господарств, а їх – із районним центром.
6. Виділяти вчителям квартири, в селах – будинки за рахунок господарств-шефів.

Це була велика програма і мало хто вірив у її реалізацію.

У країні розгортається всесоюзне соціалістичне змагання за виконання цієї програми.

Уже на початку 50^х років господарчим способом будується нині діюче приміщення Максимівської СШ, одне з приміщень СШ №2 (зараз в ньому розміщується районний краєзнавчий музей). На виконання програми першими збудували Вільнянська і Матвіївську школи-інтернати, Новотроїцьку школу. За постановою Уряду в школи інтернати направлялись на роботу найдосвідченіші педагоги. Директором Вільнянської школи-інтернату став Кириченко Василь Олексійович, Матвіївської – Семенченко Микола Семенович.

Поступово змагання активізується і 60 – 80 роки 20-го століття можна назвати роками освіти.

У кожній центральній садибі сільського господарства будуються дитячі садки, а в деяких господарствах по два у власне центральному селі або ж у двох рівновеликих селах. У Михайлівці і у Матвіївці будується по два дитсадки у радгоспі імені Гнаровської, (села Гнаровське і Жовтневе), Петро-Михайлівці, (села Петро-Михайлівка і Ульяновка) і Дружба, (села Люцерна і Богатирєво), колгоспах ім. Щорса, (села Московка і Райське), по одному дитсадку у кожному з цих сіл. Спочатку дитсадки будуються дво групові, а потім – чотирьох групові.

У кожній центральній садибі і у великих селах зводяться школи. За ці роки були збудовані: Антонівська ВШ, Привільненська ВШ, Солонянська ВШ (збудована і добудована), Люцернянська ВШ, Новогупалівська СШ, Московська ВШ, Миролюбівська ВШ, Михайло-Лукашівська СШ, Кіровська ВШ, Нововасилівська ВШ, Купріянівська ВШ, добудована Кам'янська ВШ, Дружелюбівська ВШ, Дніпровська ВШ, Петро-Михайлівська СШ, Вільноандріївська ВШ, Тернівська СШ, Михайлівська СШ, Любимівська ВШ, Матвіївська ВШ, Уральська ПШ. В 60–70 роки будувались і початкові школи, які проіснувавши 10-25 років, закривались за малої кількості учнів.

У Вільнянську зведено п'ять дошкільних закладів, восьмирічну школу №3, добудовано середню школу №2, збудовано середню школу №4.

Всі вчительські сім'ї у селах забезпечувались будинком за рахунок господарства або отримували довгострокові кредити на будівництво власного житла.

У місті черга на отримання квартири просувалась швидко. Житло будувалось за рахунок заводу ім. Шевченка. Вчителі отримували житло за пільговою чергою.

Змінювався статус шкіл. В 60-х роках в районі було 7 середніх шкіл, 28 восьмирічних, 30 початкових, в яких навчалось близько 500 учнів, і

одна вечірня (до 170 учнів). Всього в районі було від 8500 до 10 000 учнів. В подальші роки кількість учнів в основному залишається стабільною, зменшується лише кількість початкових і восьмирічних шкіл, та зростає число середніх шкіл за рахунок реорганізації восьмирічних шкіл, а інколи і початкових у середні. Так, середніми стали Антонівська, Московська, Купріянівська, Привільненська, Кіровська, Солонянська, Дружелюбівська, Тернівська, Дніпровська, Люцернянська школи.. Зникають також восьмирічні школи у селах, які стають неперспективними. Так сталося із Миролюбівською, Світнянською, Подівською, Значківською, Любомирівською, Новомиргородівською, Червонокозацькою, Великодубівською, Петро-Свистунівською, Уральською, Трудолюбівською, Середнянською школами. На кінець 80-х років залишається всього 2 початкові школи (Уральська, Миролюбівська).

Постановою Районної ради (голова Доля Д.П.) зобов'язуються керівники всіх господарств і споживспілки організувати гаряче харчування учнів виходячи із умов, в яких працює школа. Всі учні 1-4 класів отримують гарячі обіди безкоштовно, а учні середніх і старших класів – за мізерну платню (від 10 до 40 копійок повний обід). Крім того учні отримують склянку молока на сніданок вартістю 2 коп. (а у селах безкоштовно).

Такий бурхливий розвиток освіти у районі не залишився не поміченим. У 1977 році Вільнянському району присуджено перше місце серед сільських районів СРСР у всесоюзному змаганні за кращу підготовку до нового навчального року. Район отримав премію в 50 000 крб., 6 освітян нагороджені орденами і медалями в тому числі Серeda O.I.– зав. районо - Орденом трудового Червоного прапора, вчителі ВШ №3 Свистун В.М. та Московської ВШ Корнієнко Р.М. – Орденами “Знак Пошани”, інспектор шкіл Пархоменко Н.М. – медаллю “За трудову відзнаку”.

В цей період розгортається цікава робота по підвищенню педагогічної майстерності вчителів. На базі кращих шкіл району створюються опорні школи для вчителів за певним фахом, до зустрічей з учителями запрошуються викладачі вузів. Вчителі-новатори з усієї України.

В 70-х роках розпочинається активна робота по створенню навчальних кабінетів, навчанню вчителів користування технічними засобами навчання. На допомогу вчителям була створена у Вільнянська найбільша в області районна фільмотека навчальних фільмів (перший директор Савченко А.І.). Фільмотека мала власний автомобіль і розвозила фільми по школах за попереднім замовленням вчителів.

Водночас в Україні започатковується атестація педагогічних працівників, що сприяла підвищенню фахової майстерності вчителів. Профспілка турбується про відпочинок дітей і вчителів. Широко будуються піонерські табори, які утримуються за рахунок підприємств і держави “Всі бажаючі” могли оздоровити своїх дітей на березі моря, річки чи в лісі. У Вільнянському районі теж функціонував такий табір

спочатку в Підпоріжжянці, а потім Петросвистуново. Табір працював до 10 років у літній період. Для відпочинку вчителів організовувались так звані “дикі бази” у Бердянську, С. Новопетрівська під Бердянськом, в с. Алтагир Мелітопольського р-ну і в с. Ботієво Приазовського району. Ці бази існували 7 років і дали змогу відпочити всім бажаючим педагогам районам, інколи по декілька разів. Хоч умови утримання там досить скромні, та путівки коштували дуже дешево і користувались великим попитом серед педагогів.

Цілеспрямована робота органів влади, організацій, підприємств, педагогів по підвищенню рівня освіти в районі дали свої результати. Декілька років підряд учні Вільнянського району займали 1-5-і місця в обласних предметних олімпіадах.

У 1972р. був оголошений перехід на обов’язкову середню освіту. В цей час змінюється відношення до трудового виховання учнів, змінюються навчальні плани, вводиться допрофесійна підготовка. Обладнуються майстерні по обробці металу і дерева, швейні майстерні, кабінети рукоділля і домоводства. Для допрофесійної підготовки потрібна була серйозна матеріальна база, яку кожна окрема школа не могла створити. Тому при активній участі підприємств, колгоспів і радгоспів всього за 6 місяців на базі Михайлівської СШ та її двоповерхового гуртожитку було створено навчально-виробничий комбінат, в якому учні 9-10 класів набували професії трактористів, шоферів, доярок механічного доїння, будівельників, швей, кулінарів, кухарів. В цей же рік наш НВК зайняв I місце в Всеукраїнському конкурсі.

На базі Вільнянського району був проведений у році Всесоюзний зліт юних ораторів, в якому взяли участь представники всіх регіонів Радянського Союзу від Карелії до Вірменії, від Білорусії до Далекого Сходу. На цьому зльоті були присутні вчені сільськогосподарських наукових станцій, керівники різних рівнів і навіть льотчик-космонавт Джанібеков. Поле для змагань було визначено між селами Спасівка, Вишневе, Яковлево. Це рівний квадрат чорнозему з двома підвищеннями з південного боку, які в Україні називаються могилами. Була відзначена висока професійність трактористів з України, Вірменії, Ставрополя, Казахстану, Далекого Сходу. На цьому фото ви бачите зустріч Джанібекова з учнями СШ №4.

Самовіддана праця педпрацівників багаторазово відзначалась урядовими нагородами і присвоєнням почесних звань:

Так було нагороджено:

1. Орденом Трудового Червоного прапора - 2 чол.
2. Орденом “Знак почёта” – 6 чол.
3. Медаллю “За трудовую доблесть” – 5 чол.
4. Медаллю “За трудову відзнаку” – 9 чол.
5. Медаллю А.С. Макаренка – 5 чол.
6. Медаллю Н.К. Крупської – 3 чол.

Присвоєні звання:

1. Залужений учитель УРСР – 4 чол.

2. Отличник просвещения СССР – 4 чол.

3. Відмінник народної освіти УРСР – 39 чол.

Після 1974 р. за наслідками атестації присвоєні звання старшого вчителя 21 чол., вчителя-методиста – 17 чол.

Освіта в незалежній Україні

До 1990 року в районі підійшла добре сформованою із продуманою мережею загальноосвітніх шкіл, дошкільних закладів і позашкільних установ. Більшість шкіл мали типові приміщення з усіма зручностями і необхідними допоміжними приміщеннями. Але за час функціонування будівель частина з них потребувала серйозного ремонту, особливо крівлі і систем опалення.

До 1966 року були збудовані нові приміщення Матвіївської, Соколівської, добудова Люцернянської середніх шкіл. Будинку піонерів передано приміщення райкому партії і він був перейменований у центр дитячої та юнацької творчості, збудоване тимчасове приміщення дитячої і юнацької спортивної школи, заклади освіти переведені в основному на газове опалення. Дошкільний заклад с. Богатирево переобладнано в початкову школу. Тепер їх у районі 3 і в них навчається біля 150 учнів. У вільнянську введено в дію житловий будинок для вчителів і учнів, більше 30-ти сімей педагогів отримали квартири. Але сама молода держава не в змозі забезпечити безкоштовне харчування учнів, добудову незавершених освітянських будівель, забезпечення шкіл всім необхідним. Раніше всім цим опікувались шефи. Після приватизації приватні власники перестали виділяти кошти на соціальну сферу. Залишилась недобудованою Гнаровська школа, від якої відмовився АвтоЗаз, не розпочалось будівництво СШ №2 (нового приміщення).

Зменшилось виробництво шкільних меблів, обладнання випуск підручників. На повістці дня стало питання збереження приміщень, майна, підручників.

Починаючи з 1991-го року почала зменшуватись народжуваність дітей. Першими це відчули дошкільні заклади. Потім зменшилась кількість учнів у школах. (Із 9000 до). Закрилися Уральська початкова та Новотроїцька середня школи (2004р. та 2005р.).

Із п'яти дитсадків Вільнянська два закрились, перестали працювати всі сільські дошкільні установи, які раніше утримувались господарствами.

Але освіта вистояла, зберегла свою систему. В державі стало питання реформування освіти України, наближення її до Європейського освітнього рівня. У школах введена дванадцятибальне оцінювання, змінився зміст предметів, особливо гуманітарних, збільшилася кількість годин на гуманітарні науки, введено ряд нових дисциплін: охорона життя і здоров'я, я і довкілля, світ навколо нас, історія рідного краю і інші. Запроваджено дванадцятирічний термін навчання у школах, початкова школа стала чотирьохрічною. Зменшився час виділений на вивчення російської мови і трудового навчання, виведено з навчального плану допрофесійну підготовку. НВК перепрофілювали у техучилище сільськогосподарського напрямку. Виникла необхідність у відкритті ПТУ безпосередньо у місті Вільнянську. У 1993 році була відкрита у Вільнянську на базі СШ №4 філія Михайлівського ПТУ. Тепер це

Вільнянський професійний ліцей №63, який має 2 своїх власних приміщення.

Якість освіти невпинно розвивається. Дві середні школи Вільнянська №4 і Матвіївська реорганізовано у заклади нового типу: Вільнянську гімназію “Світоч” та Матвіївський ЗНВК “Всесвіт”.

Вчителі району виборюють призові місця у обласних фахових конкурсах. За останнє десятиліття педагогічний колектив району поповнився трьома “Заслуженими вчителями України” (всього в районі 9 педагогів, що удостоєні цього звання). Відпрацьовано районну систему виховної роботи, в основі якої лежить пошуково-краєзнавча експедиція “Земля моя – Вільнянський дивокрай” і яка направлена на виховання патріотизму у молоді.

Під час зльотів пошукових загонів районної краєзнавчої експедиції “Земля моя – Вільнянський дивокрай” учні вчать новому і змістовно відпочивають. Результатом плідної роботи вчителів району під керівництвом вчителя-методиста Максимівської ЗОШ Демченко Г.М. та учнів, які під керівництвом вчителів вивчали свою малу батьківщину, є посібник для вчителів географії Вільнянського району “Земля моя – Вільнянський дивокрай у запитаннях і відповідях”, який вийшов у світ у 2005 році.

Вчителі нашого району по праву займають передові позиції в області, а Вайновська М.К. – вчитель зарубіжної літератури гімназії “Світоч” увійшла в число кращих вчителів республіки. Серед переможців обласних фахових конкурсів сім вчителів нашого району. Це Вайновська М.К., Самойленко В.Я., Курілов Л.П., Кузьмічова К.В., Ярош О.Є. і інші. На цьому фото ви бачите переможців обласного конкурсу Вайновську М.К. та Самойленка В.Я.

Наші вчителі займаються не лише практичною, а й науковою роботою. Три вчителі захистили дисертації і стали кандидатами наук. Це колишній директор Максимівської школи Костюк Віктор Володимирович (нині замісник декана факультету журналістики ЗНУ), Шпітальов Геннадій Георгійович – колишній заступник з виховної роботи ЗНВК “Світоч” (нині викладач Запорізького юридичного інституту), Вайновська Марія Кирилівна - заступник директора з наукової роботи гімназії “Світоч” (нині працює в гімназії і інституті післядипломної освіти). Ось тут ви бачите наукові роботи названих вчителів.

Реформа школи продовжується. Держава турбується про забезпечення учнів безкоштовними підручниками, їх щороку випускається все більше і забезпечується потреба в них повністю. Виплачуються борги держави перед вчителями у заробітній платі, на державному рівні вирішується питання забезпечення шкіл автобусами для підвозу дітей. У 2005 році таких автобусів у районі вже чотири. Майже всі середні школи забезпечені комп’ютерними класами, всі восьмирічні – комп’ютерами.

Учні нашого району підтверджують високий рівень знань на конкурсах і олімпіадах обласного рівня – та під час вступних екзаменів до вузів.

В Радянському Союзі, до складу якого входила Україна, до 1990 року, була одна партія - Комуністична партія Радянського Союзу. Для молоді існувала молодіжна комуністична спілка молоді - комсомол, для дітей середнього шкільного віку – піонерська організація, а для учнів молодших класів – організація жовтенят.

Ці дитячі і молодіжні організації займались організацією виховної, позакласної і позашкільної роботи з дітьми і молоддю. Це були різні турніри, конкурси, спортивні і інтелектуальні змагання, всесоюзні заходи з пошуково-патріотичної роботи тощо. Зверталась також велика увага на навчання, поведінку, відношення до праці учнів. Вся робота мала чітку організацію. Кожна школа мала комсомольську первинну організацію, піонерську дружину, жовтенят. Піонерська дружина складалась із піонерських загонів. Кожен клас від четвертого по восьмий – був піонерським загonom. Кожен загін мав піонерську атрибутику: горн, барабан, прапор або вимпел. Таку ж атрибутику мала піонерська дружина.

Тут ви можете побачити піонерський горн, барабан, піонерські значки, піонерську пілотку, вимпел піонерського правофлангового загону. Звання "правофланговий" присвоювалось передовому піонерському загону. Тут же представлені і комсомольські значки, і комсомольський білет.

Бути жовтеном, піонером чи комсомольцем - значить належати до кращих учнів. Це було почесно, цим званням пишались. Прийом у жовтенята, піонери, комсомол проходив урочисто. На честь новоприйнятих членів цих організацій організовувались свята.

В довоєнні, повоєнні роки і до половини 80-х років 20 століття був широко розвинений піонерський тимурівський рух, в основу якого було покладено допомогу хворим, старим і немічним.

Наші батьки, дідусі, бабусі виховувались у цих організаціях. До цього часу згадують вони військово-патріотичні ігри "Зарниця" і "Орлёнок".

Для надання методичної допомоги керівникам жовтеноцьких, піонерських і комсомольських шкільних організацій, старшим піонерським вожатим та для керівництва цією роботою потрібна була спеціальна установа. Така установа була названа Будинком піонерів. В кожному районі організовувався Будинок піонерів. У Вільнянську у 1956 році будівельники заклали перший камінь районного Будинку піонерів, а відкрився він у 1958 році. Це була будівля на території шкільного подвір'я середньої школи №1 по вул. Зої Космодем'янської. Зараз вона належить професійно-технічному ліцею.

По праву історія розвитку дошкільного виховання у Вільнянському районі бере свій початок від тих дитячих ясел, які відкрила при Михайло-Лукашівській школі у далекому 1898 році вчителька Бальзам. Вона була родом із Одеси, належала до партії народників. За власний кошт вона

утримувала дитячі ясла. Тут було організоване харчування для малечі, з ним проводились цікаві ігри, прогулянки в природу.

За пропаганду революційних ідей вчителька Бальзам була заарештована. Після її арешту ці дитячі ясла припинили своє існування.

А перший дошкільний заклад у селищі Червоноармійське (так тоді називалось наше місто Вільнянськ) був збудований у 1940 році. Це була кам'яна двоповерхова будівля, розрахована на утримання дітей до трьохрічного віку. Ці дитячі ясла належали до міністерства охорони здоров'я, тому у складі працівників ясел половина було медичних працівників.

Починаючи з 1945 року мережа дошкільних установ району постійно і поступово розвивається. У селах у повоєнні роки організовувались на час активних сільськогосподарських робіт так звані "дитячі майданчики". Вони існували лише у літній період. Працювали тут вихователі без спеціальної освіти. Для дітей організовувались ігри, прогулянки, знайомство з навколишнім світом, читання казок. Діти отримували дво- або триразове харчування. Медичний нагляд здійснював сільський фельдшер.

Починаючи з шестидесятих років минулого століття в центральних садибах колгоспів і радгоспів району починають організовуватись дошкільні заклади, спочатку у пристосованих, а потім у спеціально збудованих типових приміщеннях. Зростає також кількість вихованців. Серед працівників дошкільних установ постійно збільшується число тих, хто має спеціальну педагогічну освіту.

У Запорізькій області вихователів дошкільних закладів готують педагогічне училище та педагогічний інститут.

На вересень 1978 року у районі вже працювало 29 дошкільних установ, в яких виховувались 2518 дітей.

Впродовж 80-х років та на початку 90-х років 20-го століття йшло удосконалення матеріальної бази дошкільних закладів, створюються умови для інтелектуального розвитку дітей та укріплення їх здоров'я. На базі дитячих закладів відкриваються групи з цілодобовим перебуванням дітей, студії образотворчого мистецтва, спортивні і оздоровчі кімнати.

У 1967 році у місті Вільнянську споруджено дитячий комбінат на 140 місць. Пізніше по черзі вводяться в дію нинішні дошкільні заклади №5, №6, №4.

На цих фотографіях ви бачите....

З початком реформування аграрного сектору більшість дошкільних установ району було реорганізовано або закрито, їх кількість зменшилась до 11.

З 2002 року починають відроджуватись дошкільні заклади в сільській місцевості в якості дошкільних груп при загальноосвітніх школах. Створюються школи типу "школа-сад" (Матвіївська, Кам'янська).

Управління освітою.

З кінця 19 століття - на початку 20-го управління освітою здійснювалося з Олександрівської повітової училищної ради (ф. 56, Оп.1). із становленням радянської влади керівництво розвитком освіти взяли на себе губернський (обласний) та повітовий (районний) педагогічні відділи.

Після звільнення 21 вересня 1943 року м. Червоноармійська (Вільнянська) від німецько-фашистських загарбників, відновлення роботи освітніх установ району починається з районного відділу освіти, який розпочав діяльність вже з 12 жовтня 1943 року (відповідно розпорядження завідувача обласного відділу науки та освіти Запорізької області від 10 жовтня 1943 року). Завідуючим РОНО Червоноармійського району був призначений Кушніренко Федір Антонович.

Впродовж II/XX ст. чисельний та якісний склад, приміщення відділу освіти змінювались, як змінювались і його керівники.

17 років (з 1963 по 1972 рр.) на посаді завідуючого районним відділом освіти перебував Серeda Олександр Іванович.

В 1994 - 1995 рр. Керівником відділу освіти був Верозубов Олександр Георгійович, а з квітня 1995 року він очолив обласне управління освіти та науки Запорізької області. Олександр Георгійович з 1981 по 1994 рік керував колективом Солонянської школи, розпочавши своє директорство з самих витоків - будівництва приміщення нової середньої школи.

З 1982 по 1994 рік очолювала відділ освіти Коваленко Лідія Григорівна, яка до цього працювала спочатку інспектором відділу освіти, потім директором Люцернянської школи.

20 років (з 1981 по 1994 рр.) - інспектор шкіл, 1994 - 2001 рр. - завідувач РАЙВО - такий стаж управлінської діяльності у відділі освіти Романенко Ганни Панасівни.

При відділі освіти весь час функціонував кабінет, основним завданням якого є організація методичної роботи та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

З 1978 року впродовж більш ніж четверті століття районним методичним кабінетом завідувала Некоз Ганна Іванівна.

Для переважної більшості шкіл, позашкільних закладів бухгалтерський облік здійснює централізована бухгалтерія при відділі освіти. Більш 20 років головним бухгалтером у відділі освіти працювала Богуславська Марія Іванівна, її стаж роботи у відділі освіти складає 40 років,

З 199\89 року районну організацію профспілок закладів освіти очолює Галушка Микола Якович.